

6. Mansurov, R.E. (2011), *HR-branding. Kak povisit effektivnost personala* [HR-branding. How to rise personnel effectiveness], BHV-Peterburg, St. Petersburg, Russia.
7. Kuptsova, E. (2010), "Creation an adequate HR-brand requires big expenditures", *Upravlenie personalom*. no. 6, pp. 52-57.
8. Shrvanathi, B. (2014), HR Branding, MBA Jobs, available at: www.coolavenues.com/know/hr/sumanth_1.php (access March 21, 2014).
9. Oswald, N. and Marquardt, L. Employer branding – hit or miss? available at: www.interbrand.com/Libraries/Articles/Interbrand-EmployerBranding-EN.sflb.ashx (access March 21, 2014).
10. "Personal-technologies: what is it and for what is it necessary?" (2012), Collected articles, available at: www.hrconsalts.ru/about (access March 16, 2014).
11. Pivnev, E.S. (2004), *Teoriya upravleniya* [Theory of management], TMTsDO, Tomsk, Russia.
12. Zheleztsov, A. (2002), "Personnel Marketing. Assessment of labour activity", *Marketing*, no. 2, pp. 53-64.
13. Sardak, O.V. (2010), "Basic dominants of enterprise' personnel marketing in risk-conditions", *Naukoviy visnik Volinskogo natsionalnogo universitetu imeni Lesi Ukrayinki*, no. 5, pp. 88-92.
14. "Barometer of labor market in Ukraine 2013" (2014), On-line articles, available at: <http://hh.ua/article/14608> (access March 19, 2014).
15. "HR-Brand employer" (2014), On-line articles, available at: www.hr-portal.ru/blog/hr-brend-rabotodatelya (access March 17, 2014).
16. "1+1 is defined as a HR-brand of year" (2013), On-line articles, available at: <http://tsn.ua/ukrayina/1-1-nazvali-naykraschim-robotodavcem-v-ukrayini-322728.html> (access March 17, 2014).
17. Premium "HR-brand – 2013" (2014), On-line information, available at: <http://ukraine.hrbrand.ru/2013/projects-of-nominees> (access March 17, 2014).
18. "Shakhtar is winner of premium "HR-brand Ukraine 2013" (2014), On-line information, available at: <http://shakhtar.com/ru/news/29693> (access March 17, 2014).
19. "Premium "HR-brand – 2012" (2013), On-line information, available at: <http://ukraine.hrbrand.ru/2012/projects-of-nominees> (access March 17, 2014).
20. "Premium "HR-brand – 2013. Russia" (2014), On-line information, available at: <http://hrbrand.ru/2013/projects-of-finalists> (access March 17, 2014).

УДК 658.15.001.2

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Горбунова А.В., к.е.н., доцент

*Запорізький національний університет
Україна, 69000, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

baw-27@rambler.ru

Нормативно-правові акти, ґрунтовані на використанні фінансово-економічних показників як основних для діагностики результатів діяльності різноманітних суб'єктів національної економіки, мають суттєві недоліки, а саме: показники ліквідності різні за їх кількістю; окремі ідентичні за змістовим навантаженням показники відрізняються в нормативних документах за найменуванням; деякі аналогічні за назвою показники пропонують розраховувати за різними методиками; для однакових показників рекомендують відмінні критерії оптимальності; не враховується галузева приналежність підприємств. Нормативні значення коефіцієнтів ліквідності підприємств, зазначені в нормативних документах, є некоректними і не відповідають практиці господарювання. Механізм фінансової діагностики розвитку й безпеки функціонування сучасного підприємства має бути побудований таким чином, щоб ще на ранніх стадіях внаслідок систематичної перевірки за

цілеспрямовано введеними функціональними складовими можна було б ідентифікувати і якомога швидше ліквідувати негативний вплив різних видів деструктивних факторів. Цей механізм включає такі функціональні блоки: 1) моніторинг; 2) експрес-діагностику; 3) фундаментальну діагностику; 4) остаточну діагностику. Моніторинг фінансового стану є етапом постійного слідування за фінансовим здоров'ям підприємства за допомогою «слабких сигналів». Експрес-діагностика фінансового стану підприємства – попередній етап виявлення фінансового захворювання підприємства, оцінки ступеня тяжкості хвороби та її виду. Фундаментальне дослідження фінансового стану підприємства – етап поглибленого аналізу фінансового здоров'я підприємства, уточнення ступеня тяжкості і виду хвороби, виявлення її причин. Остаточна діагностика – постановка діагнозу фінансової хвороби і причин, що її породили.

Ключові слова: фінансова діагностика, механізм діагностики, фінансове здоров'я, фінансовий стан, ліквідність.

Горбунова А.В. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ДИАГНОСТИКИ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ / *Запорожский национальный университет, Украина*

Нормативно-правовые акты, базирующиеся на использовании финансово-экономических показателей как основных для диагностики результатов деятельности различных субъектов национальной экономики, имеют существенные недостатки, а именно: показатели ликвидности разные по количеству; отдельные идентичные по смыслу показатели отличаются в нормативных документах по названию; некоторые аналогичные по названию показатели предлагают рассчитывать по разным методикам; для одинаковых показателей рекомендуют различные критерии оптимальности; не учитываются отраслевые особенности деятельности предприятий. Нормативные значения коэффициентов ликвидности предприятий, указанные в нормативных документах, являются некорректными и не отвечают практике хозяйствования. Механизм финансовой диагностики развития и безопасности функционирования современного предприятия должен быть построен таким образом, чтоб еще на ранних стадиях вследствие систематической проверки за целенаправленно принятыми функциональными составляющими можно было бы идентифицировать и как можно скорее устранить негативное влияние разных видов деструктивных факторов. Такой механизм включает следующие функциональные блоки: 1) мониторинг; 2) экспрес-диагностику; 3) фундаментальную диагностику; 4) окончательную диагностику. Мониторинг финансового состояния является этапом постоянного слежения за финансовым здоровьем предприятия при помощи «слабых сигналов». Экспрес-диагностика финансового состояния предприятия – предварительный этап выявления финансовой болезни предприятия, оценка степени тяжести болезни и ее вида. Фундаментальное исследование финансового состояния предприятия – этап углубленного анализа финансового здоровья предприятия, уточнение степени тяжести и вида болезни, выявление ее причин.

Ключевые слова: финансовая диагностика, механизм диагностики, финансовое здоровье, финансовое состояние, ликвидность.

Gorbunova A.V. IMPROVEMENT OF THE MECHANISM OF DIAGNOSTICS OF THE FINANCIAL CONDITION OF THE ENTERPRISE / *Zaporizhzhya National University, Ukraine*

Regulation which are based on use of financial and economic indicators as the main for diagnostics of results of activity of various subjects of national economy, have essential shortcomings, namely: indicators of liquidity are different in quantity; separate identical indicators according to their contents differ in regulation according to their name; some similar indicators according to their name suggest to count by different techniques; for identical indicators recommend various criteria of an optimality; branch features of activity of the enterprises aren't considered. The mechanism of financial diagnostics of development and safety of functioning of the modern enterprise has to be constructed thereby that at early stages by systematic revision behind purposefully accepted functional components it would be possible to identify and as soon as possible to eliminate negative influence of different types of destructive factors. Such mechanism include next functional block: 1) monitoring; 2) express diagnostics; 3) fundamental diagnostics; 4) final diagnostics. Monitoring of a financial state is a stage of continuous tracking financial health of the enterprise with the help of "weak signals". Express diagnostics of a financial condition of the enterprise is preliminary stage of identification of a financial illness of the enterprise, and valuation of degree of an illness and its kind. Basic research of a financial condition of the enterprise is a stage of the profound analysis of financial health of the enterprise, specification of degree of an illness and its kind, identification of its reasons.

Key words: financial diagnostics, mechanism of diagnostics, financial illness, financial condition, liquidity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасний етап розвитку ринкових відносин в Україні характеризується високою мінливістю, нестійкістю умов зовнішнього макроекономічного оточення, жорсткою конкуренцією суб'єктів господарювання як на товарних ринках, так і на ринках

капіталу. В умовах, що склалися, багато вітчизняних підприємств опинилися в достатньо важкому фінансовому стані, зросли ризики майбутньої неспроможності й банкрутства, що викликає об'єктивну необхідність вироблення більш ефективних механізмів прийняття управлінських рішень, які знижують ризик помилок до мінімуму.

Важливими чинниками є посилення інтеграції української економіки в міжнародну систему економічних відносин, поступовий перехід до міжнародних стандартів обліку й звітності, вихід вітчизняних підприємств на світові товарні ринки, необхідність залучення іноземних інвестицій для успішного розвитку провідних галузей. Ці чинники викликають необхідність постійної оцінки фінансового стану підприємств, порівняльного аналізу показників по відношенню до іноземних конкурентів з метою своєчасно коригувати свою економічну, фінансову й інвестиційну політику.

Головною базою ефективної системи менеджменту підприємства є повне, достовірне, своєчасне забезпечення інформацією менеджерів для розроблення й прийняття управлінських рішень на всіх рівнях. Тобто йдеться про необхідність побудови та використання на підприємствах систем діагностики, спрямованих на оцінювання й ідентифікацію ретроспективного, поточного і перспективного стану функціонування, виявлення проблем та можливостей з метою прийняття адекватних управлінських рішень превентивного або санаційного характеру.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню механізму діагностики фінансового стану підприємств присвячені наукові праці таких вчених, як О. Є. Кузьмін [1], О. Г. Мельник [2], В. П. Москаленко, О. Л. Пластун [3], О. А. Сметанюк [4], С. В. Приймак [5] та ін.

Так, О. Є. Кузьмінім та О. Г. Мельником досліджувалися недоліки нормативно-критеріального, методичного й інтерпретаційного забезпечення діагностики фінансового стану підприємств. Москаленко В. П. та Пластун О. Л. у своїх дослідженнях провели аналіз ключових фінансово-економічних коефіцієнтів за окремими галузями та по промисловості в цілому, розробили авторську систему нормативних значень коефіцієнтів, що базуються на реальних даних економіки України. У працях О. А. Сметанюк досліджуються проблеми розробки моделі діагностики фінансового стану підприємств, які обумовлені наявністю в науковій літературі великого розмаїття показників для діагностики фінансового стану, більшість котрих на практиці використовувати неможливо та недоцільно.

Зазначені проблеми потребують систематизації та узагальнення теоретико-методологічних напрацювань щодо складових і порядку формування механізму діагностики фінансового стану підприємств. Тому актуальності набувають питання дослідження та узагальнення: державних методик розрахунку і оцінювання показників фінансового стану підприємств; теоретичних напрацювань учених-економістів щодо пошуку оптимальних методів і моделей формування механізму фінансової діагностики суб'єктів господарювання.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ

Метою статті є аналіз нормативно-правової бази оцінювання фінансового стану підприємств, дослідження сучасних концепцій механізму діагностики і розробка пропозицій його удосконалення. Поставлена мета обумовила вирішення таких завдань: провести порівняльний аналіз рекомендованих показників ліквідності в нормативних документах: їх кількість, назву, методику розрахунку і нормативні значення; дослідити механізм фінансової діагностики, який включає такі функціональні блоки: 1) моніторинг; 2) експрес-діагностику; 3) фундаментальну діагностику; 4) остаточну діагностику; запропонувати нові методичні підходи в оцінці фінансової хвороби, її симптомів та причин виникнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

У сучасних умовах усі учасники ринку (кредитори, інвестори, постачальники, споживачі, власники, державні органи влади та ін.) постійно відслідковують стан та результати діяльності партнерів по бізнесу. Це пояснюється намаганням зацікавлених осіб виявляти існуючі тенденції у функціонуванні підприємств з метою запобігання різноманітним ризикам та оперативного реагування на потенційні проблеми. Ключовими для здійснення цільової діагностики фінансових можливостей суб'єкта господарювання є методики, розроблені й затверджені відповідними державними органами влади.

Державні органи розробили низку нормативних документів, де викладено методики оцінювання ефективності діяльності підприємств, зокрема, показників їх ліквідності, як основних для діагностики фінансового стану різноманітних суб'єктів національної економіки [6, 7, 8, 9, 10].

Проведемо порівняльний аналіз рекомендованих показників ліквідності в зазначених вище нормативних документах: їх кількість, назву, методику розрахунку і нормативні значення.

У Методичних рекомендаціях № 14 [9] для оцінки рівня ліквідності підприємств пропонується використовувати 10 показників, а саме: маневреність власних оборотних засобів; коефіцієнт поточної (загальної ліквідності); коефіцієнт покриття; коефіцієнт поточної ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності); частка оборотних коштів в активах; частка власних оборотних коштів в їх загальній сумі; частка власних оборотних коштів у покритті запасів; частка запасів в оборотних активах; коефіцієнт покриття запасів.

У Положенні № 49/121 [6] запропоновано 4 показники, а саме: коефіцієнт покриття; коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності; сума чистого оборотного капіталу.

Порядком № 173 [8] передбачено для аналізу ліквідності підприємства використовувати 2 показники: коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт поточної ліквідності (покриття).

У Методичних рекомендаціях № 249 [7] аналіз платоспроможності підприємства пропонується проводити за допомогою 3-х показників: показника поточної платоспроможності, коефіцієнта покриття і суми робочого капіталу.

У Методичних рекомендаціях № 72 [11] для вказаних цілей передбачено використання двох показників – коефіцієнта покриття і коефіцієнта загальної ліквідності.

Вивчення вказаних вище документів свідчить, що в них існують розбіжності стосовно методики розрахунку коефіцієнта абсолютної ліквідності та критеріїв оптимальності.

Використання для оцінки ліквідності підприємства коефіцієнта швидкої ліквідності передбачено в двох документах, проте методика їх розрахунку відрізняється.

У Методичних рекомендаціях № 72 запропоновано розраховувати коефіцієнт загальної ліквідності, який характеризує очікувану платоспроможність підприємства на період, що дорівнює середній тривалості одного обороту дебіторської заборгованості, за умови своєчасного погашення дебіторської заборгованості. Нормативне значення цього показника – не менше 1.

В аналізованих нормативних документах коефіцієнт покриття пропонується розраховувати практично аналогічно. У Методичних рекомендаціях № 249 і Положенні № 49/121 коефіцієнт покриття розраховують як співвідношення оборотних активів і поточних зобов'язань. У Методичних рекомендаціях № 14 розрахунок передбачає в знаменнику позиковий капітал, що дуже наближено можна прирівняти з поточними

зобов'язаннями. У Методиці № 170 [10] чисельник розрахункової формули містить оборотні засоби, а не оборотні активи. Це з економічного погляду не зовсім коректно. З огляду на зазначене, доцільно розглядати коефіцієнт покриття як співвідношення оборотних активів до поточних зобов'язань.

У Методичних рекомендаціях № 72 коефіцієнт покриття показує платіжні можливості підприємства на період, що дорівнює середній тривалості одного обороту всіх оборотних засобів, за умови своєчасних розрахунків дебіторів, реалізації готової продукції та продажу (у разі потреби) матеріальних оборотних засобів. Коефіцієнт розраховується як сума оборотних активів (рядок 260 балансу) та витрат майбутніх періодів у межах поточного року (рядок 270), поділену на суму поточних зобов'язань (рядок 620), забезпечення наступних витрат і платежів у межах поточного року (рядок 430) та доходів майбутніх періодів у межах поточного року (рядок 630).

Слід звернути увагу на те, що в Порядку № 173 запропоновано розраховувати коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності, котрий згідно з Методичними рекомендаціями № 14 розглядається як співвідношення суми оборотних активів з витратами майбутніх періодів і поточних зобов'язань, за Методикою № 170 – як співвідношення оборотних засобів і суми довгострокових та поточних зобов'язань.

У Методичних рекомендаціях № 72 коефіцієнт загальної ліквідності характеризує очікувану платоспроможність підприємства на період, що дорівнює середній тривалості одного обороту дебіторської заборгованості, за умови своєчасного погашення дебіторської заборгованості. Нормативне значення показника – не менше 1. Цей коефіцієнт показує, скільки відсотків боргів підприємство зможе сплатити, а скільки перейде до розряду прострочених. Коефіцієнт загальної ліквідності визначається як сума векселів одержаних (рядок 150 балансу), чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості (рядок 160), дебіторська заборгованість за розрахунками (рядки з 170 по 210), грошові кошти та інші оборотні активи (рядки з 220 по 250 включно) поділені на суму поточних зобов'язань (рядок 620), забезпечення подальших витрат і платежів у межах поточного року (рядок 430) та доходів майбутніх періодів у межах поточного року (рядок 630).

У зв'язку з цим виникає запитання: чи можна ототожнювати коефіцієнт покриття та коефіцієнт загальної ліквідності? У міжнародній практиці такі показники вважаються ідентичними, і досвід фінансово-економічного аналізу вітчизняних підприємств підтверджує: немає сенсу їх розмежовувати та виокремлювати, а потрібно прагнути до уніфікованості.

На основі аналізу зазначених документів отримано такі узагальнюючі результати:

- показники ліквідності різні за їх кількістю;
- окремі ідентичні за змістовим навантаженням показники відрізняються в нормативних документах за найменуванням;
- деякі аналогічні за назвою показники пропонують розраховувати за різними методиками;
- для однакових показників рекомендують відмінні критерії оптимальності;
- методики розрахунку окремих показників економічно суперечливі та беззмістовні;
- не враховується галузева приналежність підприємств.

Отже, нормативні значення коефіцієнтів ліквідності підприємств, зазначені в нормативних документах, є некоректними і не відповідають практиці господарювання.

Механізм фінансової діагностики розвитку й безпеки функціонування сучасного підприємства має бути побудований таким чином, щоб ще на ранніх стадіях внаслідок систематичної перевірки за цілеспрямовано введеними функціональними складовими

можна було б ідентифікувати і якомога швидше ліквідувати негативний вплив різних видів деструктивних факторів.

Деякі дослідники, які вивчають проблему діагностики фінансового стану підприємств, використовують у своїх роботах такі терміни: «слабкі сигнали», «симптом», «симптомокомплекс» і «синдром».

Так, А. П. Градов зазначає, що слабкі сигнали – ранні і неточні ознаки проблем [12]. На думку Н. Г. Данилової слабкі сигнали – ранні і неточні ознаки настання кризових ситуацій [13].

У [14] дається таке визначення сутності понять «симптом», «симптомокомплекс» і «синдром».

Симптом – це рання і неточна одинична ознака («слабкий сигнал») порушення пропорцій у циклі кругообігу капіталу (фінансової хвороби) на підприємстві.

Симптомокомплекс – це група симптомів, які характерні для визначеного типу фінансового стану (виду фінансової хвороби) підприємства.

Синдром – це два (або більше) взаємозалежні симптомокомплекси, які характерні для визначеного типу фінансового стану (взаємозв'язку двох або більше фінансових хвороб) підприємства.

Діагностика фінансового стану неможлива без проведення постійного моніторингу – системи постійного спостереження за процесами і тенденціями, які протікають у зовнішньому і внутрішньому середовищі підприємства із метою своєчасної оцінки ситуацій, що виникають.

Діагностування є складовою управління підприємством і складається з ряду етапів.

Вчені по-різному підходять до визначення діагностичного циклу, складу і кількості етапів (табл. 1).

Таблиця 1 – Підходи до визначення діагностичного циклу, складу і кількості етапів

Автор	Основні етапи фінансової діагностики
Коласс Б. [15]	1. Збір інформації. 2. Обробка інформації. 3. Формулювання гіпотез. 4. Моделювання. 5. Висновки і пропозиції.
Градов А. П. [12]	1. Первинний огляд економічного і фінансового положення підприємства 2. Аналіз причин різких коливань структури майна суміжних звітних періодів і балансових сум за окремими статтями. 3. Дотримання балансових пропорцій, критичних показників в оцінці можливого банкрутства, попередня класифікація підприємства за ознаками фінансової стійкості. 4. Визначення «хворих» і «симптоматичних» статей балансу.
Бланк І. О. [16]	1. Визначення об'єктів спостереження «кризового поля», що викликає загрозу виникнення фінансової кризи підприємства. 2. Формування системи індикаторів оцінки загрози фінансової кризи підприємства. 3. Аналіз окремих сторін кризового фінансового розвитку підприємства, що здійснюється стандартними методами. 4. Попередня оцінка масштабів кризового фінансового стану підприємства.

З наведених прикладів видно, що кожний з авторів по-своєму підходить до діагностування підприємств залежно від поставленої мети, підходу, методів і інструментів, що застосовуються.

Дослідження [14] свідчать, що цикл діагностики фінансового стану підприємства складається з таких функціональних блоків: 1) моніторингу; 2) експрес-діагностики; 3) фундаментальної діагностики; 4) остаточної діагностики.

Моніторинг фінансового стану є етапом постійного слідкування за фінансовим здоров'ям підприємства. На цьому етапі здійснюється збір інформації за допомогою «слабких сигналів», що надходять як із зовнішнього середовища, так і з внутрішнього,

здійснюється накопичення даних, необхідних для експрес-діагностики фінансового стану підприємства.

Експрес-діагностика фінансового стану підприємства – попередній етап виявлення фінансового захворювання підприємства, оцінки ступеня тяжкості хвороби та її виду.

Фундаментальне дослідження фінансового стану підприємства – етап поглибленого аналізу фінансового здоров'я підприємства, уточнення ступеня тяжкості і виду хвороби, виявлення її причин.

Остаточна діагностика є етапом, що узагальнює попередні два, остаточною постановкою діагнозу фінансової хвороби і причин, що її спричинили.

У [17] під експрес-діагностикою розуміють систему взаємопов'язаних показників, які характеризують ефективність діяльності підприємства з точки зору відповідності її тактичним цілям господарювання. До складу показників експрес-діагностики включають оціночні показники, що розраховуються тільки на підставі фінансової звітності підприємств.

Основні напрями проведення експрес-діагностики фінансового стану підприємства подано нижче:

Загальний аналіз підприємства за напрямами:

- аналіз обсягу випуску та реалізації продукції;
- аналіз структури основних засобів, зносу та ефективності їх використання;
- аналіз чисельності та витрат на оплату праці персоналу за категоріями;
- аналіз витрат на виробництво і реалізацію продукції;
- аналіз фінансових результатів і т.д.

Аналіз фінансових показників за напрямами:

- аналіз структури фінансової звітності (аналіз активів, пасивів, структури звіту про фінансові результати);
- аналіз ліквідності та фінансової сталості (на основі системи узагальнюючих та часткових показників);
- аналіз ефективності діяльності (оборотність поточних активів та пасивів, рентабельність продаж, тривалість операційного та фінансового циклів).

На цьому етапі діагностики досягаються такі цілі [14]:

- по «слабких сигналах», що надходять до підприємства, здійснюється попередня термінова кількісна і якісна оцінка циклу кругообігу капіталу на підприємстві як на визначений момент часу (статична), так і за визначений проміжок часу (динамічна);
- здійснюється оцінка напрямку зміни фінансової хвороби підприємства;
- узагальнюються остаточно результати оцінки фінансового стану (фінансового здоров'я) підприємства.

На першому етапі процесу експрес-діагностики проводиться моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища з метою виявлення ранніх «слабких сигналів», що попереджують про зародження негативних тенденцій порушення пропорцій у фазах циклу кругообігу капіталу на підприємстві.

На цьому етапі важливим моментом є кількісний вимір «слабких сигналів» (симптомів), які повинні відповідати таким вимогам:

- охоплювати усі фази циклу кругообігу капіталу на підприємстві;
- їх вимір повинен ґрунтуватися на існуючій статистичній базі, що дозволяє оперативно фіксувати найменші зміни в «слабких сигналах»;
- зміни в «слабких сигналах» (симптомах) повинні знаходити своє кількісне відбиття в показниках (симптомокомплексах), що характеризують основні тенденції в динаміці змін фінансового стану підприємства.

Практичне значення для діагностики фінансового стану підприємства має розроблений у [14] перелік основних «слабких сигналів» (симптомів), що можуть на ранній стадії зародження фінансової хвороби на підприємстві сигналізувати про порушення пропорцій у фазах циклу кругообігу капіталу і доповнений нами (табл. 2).

Таблиця 2 – Перелік і сила впливу основних «слабких сигналів» (симптомів) на показники (симптомокомплекси), що характеризують фінансовий стан підприємства

«Слабкі сигнали» (симптоми)	Симптомокомплекси				Усього
	незалежність	ліквідність	прибутковість	оборотність	
Наявність і зростання кредитів і позик, «не погашених у термін»	-	--	0	0	2
Наявність і зростання простроченої кредиторської заборгованості	-	--	0	0	2
Наявність і зростання простроченої дебіторської заборгованості	0	+	-	-	3
Наявність і зростання кредиторської заборгованості (усього)	---	--	0	0	2
Наявність і зростання кредиторської заборгованості постачальникам і підрядчикам	-	--	0	0	2
Зростання заборгованості в бюджет і позабюджетні фонди	0	-	0	-	2
Наявність і зростання дебіторської заборгованості (усього)	0	++	-	--	3
Наявність і зростання дебіторської заборгованості за поставлену продукцію і зроблені послуги	0	+	-	-	3
Наявність і зростання збитків	-	0	---	0	2
Зниження нерозподіленого прибутку	+	0	0	0	1
Зниження вартості основних фондів	0	0	-	0	1
Наявність і зростання незавершеного будівництва	0	0	-	0	1
Зростання виробничих запасів і незавершеного виробництва	0	++	-	--	3
Зростання кількості продукції на складах	0	++	-	--	3
Зниження обсягу товарів відвантажених	0	++	-	--	3
Зменшення середніх залишків оборотних активів	0	+++	--	++	3
Зниження обсягів виробництва до попереднього періоду (у порівняльних цінах)	0	0	++	+++	2
Зростання цін на сировину, матеріали, послуги	0	0	--	+	2
Зростання довгострокових фінансових вкладень	0	-	0	0	1
Разом	6	10	11	8	35

Примітка. Незалежність – коефіцієнт співвідношення власного і позикового капіталу.

Ліквідність – загальний коефіцієнт покриття.

Прибутковість – коефіцієнт рентабельності активів.

Оборотність – коефіцієнт оборотності оборотних активів.

Тут прямий взаємозв'язок «слабких сигналів» (симптомів) із показниками (симптомокомплексами) основних груп показників формування фінансового стану підприємства зображено знаком «+», обернений – «-», відсутність зв'язку – «0». При цьому симптом, що робить істотний вплив на симптомокомплекс, зображується «- - -» або «+ + +», менш значимий – «- -» і «+ +», той, який здійснює незначний вплив, - «-» і «+».

При проведенні експрес-діагностики фінансового стану підприємства у [18] пропонується така інтерпретація зміни статей балансу (табл. 3).

Таблиця 3 – Інтерпретація змін статей балансу

Позитивні тенденції	Негативні тенденції
<i>Актив балансу</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - збільшення грошових коштів на рахунках, зростання дебіторської заборгованості, нарощування величини запасів зі збільшенням виручки від реалізації; - зростання вартості основних засобів; - зменшення суми дебіторської заборгованості, якщо вона була надто високою (більше 20-40% оборотного капіталу); - зменшення запасів зі зменшенням обсягу виручки; - зменшення незавершеного виробництва. 	<ul style="list-style-type: none"> - зростання грошових коштів на рахунках понад 30% від суми оборотного капіталу; - зростання дебіторської заборгованості понад 40% від суми оборотного капіталу; - зменшення грошових коштів на рахунках нижче 10% від суми оборотного капіталу; - зменшення виробничих запасів у складських приміщеннях зі збільшенням обсягів виручки.
<i>Пасив балансу</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - зростання статутного капіталу; - збільшення нерозподіленого прибутку; - збільшення фондів підприємства; - зростання резервного капіталу; - збільшення доходів майбутніх періодів; - скорочення кредиторської заборгованості; - зменшення обсягів кредитів; - зменшення позичкових засобів. 	<ul style="list-style-type: none"> - зростання кредиторської заборгованості; - збільшення обсягів кредитів; - збільшення позичкових засобів; - зменшення суми нерозподіленого прибутку; - зменшення резервного капіталу; - зменшення фондів підприємства.

При експрес-діагнозі підприємства як «фінансово здорове» процес діагностики закінчується, а при діагнозі «фінансово хворе» – продовжується, переходячи в другу стадію – фундаментальне дослідження фінансового стану підприємства.

Фундаментальна діагностика – це більш детальна, комплексна характеристика фінансового стану підприємства і результатів його діяльності у звітному періоді за системою різнопланових показників, встановлення факторів, які зумовили формування фінансового стану, а також прогнозування перспективних параметрів розвитку підприємства.

Розрахунок показників фундаментальної діагностики потребує більш складного інформаційного забезпечення у вигляді матеріалів управлінського обліку та результатів спеціальних досліджень.

На етапі фундаментальної діагностики досягаються такі цілі:

- кількісно в статистиці і динаміці оцінюється розмір порушення пропорцій у фазах циклу кругообігу капіталу на підприємстві, тобто симптомокомплекс хвороби або симптом хвороб, які підлягають фундаментальному дослідженню;
- виявляються причини порушення пропорцій у фазах циклу кругообігу капіталу на підприємстві, динаміка змін їх впливу на перебіг фінансової хвороби підприємства.

Учені по-різному підходять до формування складових механізму фундаментальної діагностики фінансового стану підприємства. Так, М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко і Ю. С. Копчак фундаментальну діагностику фінансового стану підприємства пропонують проводити за три етапи [14]:

1. Кількісне уточнення порушення пропорцій у фазах циклу кругообігу капіталу на підприємстві (симптомокомплекс хвороби або синдром хвороб, які підлягають фундаментальному дослідженню).
2. Побудова причинно-наслідкових зв'язків і кількісна оцінка динаміки зміни порушення пропорцій у фазах циклу кругообігу капіталу на підприємстві.
3. Виявлення причинно-наслідкових зв'язків між фінансовими хворобами, виявленими в підприємстві, і причинами, що їх породили. Із цією метою використовується математичний апарат теорії графів, а також багатофакторні регресійні рівняння.

Бланк І. О. пропонує фундаментальну діагностику фінансової кризи на підприємстві здійснювати за такими етапами [16]:

1. Систематизація основних чинників, що обумовлюють розвиток фінансової кризи на підприємстві.
2. Проведення комплексного фундаментального аналізу з використанням спеціальних методів оцінки впливу окремих чинників на формування кризового фінансового стану підприємства.
3. Прогнозування розвитку фінансової кризи на підприємстві через негативний вплив окремих чинників.
4. Прогнозування спроможності підприємства до нейтралізації фінансової кризи за рахунок внутрішнього фінансового потенціалу.
5. Остаточне визначення масштабів кризового фінансового стану підприємства.

Ми вважаємо, що запропонований механізм фундаментальної діагностики фінансової кризи дозволяє одержати найбільш розгорнуту картину кризового фінансового стану підприємства і конкретизувати форми і методи наступного його фінансового оздоровлення.

На завершальному етапі фундаментальної діагностики визначаються причини порушення пропорцій у циклі кругообігу капіталу підприємства. З цією метою можна використовувати класифікатор видів фінансової хвороби, її симптомів та причин виникнення [14].

Важливе місце в процесі діагностики кругообігу капіталу на підприємстві займає визначення методу і засобів лікування виявленої фінансової хвороби, вибір і обґрунтування найбільш ефективних заходів, спрямованих на пом'якшення або усунення дестабілізуючих чинників зовнішнього середовища, що впливають на формування фінансового стану підприємства.

Для встановлення значимості симптомів фінансової хвороби можна використати підхід, запропонований В. П. Савчуком [19].

Загальна схема аналізу така. Аналіз здійснюється в розрізі видів фінансової хвороби (симптомокомплексів). Значимість кожної проблеми оцінюється для підприємства за трибальною системою:

- Н – низька значимість проблеми (поки що можна не турбуватися);
- С – середня значимість проблеми;
- В – висока значимість проблеми (повинна викликати стурбованість у менеджменту).

Для повноти уявлення оцінки вводиться четвертий рівень – «?», що означає, що на даний момент менеджменту підприємства важко визначити значимість проблеми, яка оцінюється.

Нижче подано приклад побудови такої системи з використанням системокомплексу «ліквідність» (табл. 4).

Таблиця 4 – Оцінка значимості проблеми фінансового здоров'я підприємства за симптомокомплексом «ліквідність»

№ з/п	Симптоми фінансової хвороби	Гострота проблеми			
		Н	С	В	?
1.	Наявність і зростання короткострокових кредитів, не погашених у термін	+			
2.	Наявність і зростання простроченої кредиторської заборгованості постачальникам і підрядчикам		+		
3	Наявність і зростання заборгованості в бюджет і позабюджетні фонди		+		
4	Наявність і зростання простроченої дебіторської заборгованості			+	
5	Наявність і зростання дебіторської заборгованості, усього			+	
6	Наявність і зростання дебіторської заборгованості за поставлену продукцію			+	
7	Зростання суми виробничих запасів	+			
8	Зростання величини незавершеного виробництва	+			
9	Зростання обсягу готової продукції на складах		+		
10	Зниження кількості товарів відвантажених		+		

У кінцевому підсумку експерт з діагностики підприємства повинен поставити спеціальні позначки, у нашому прикладі «+», у одній із клітин в одному ряді з проблемою, що оцінюється. Основні позначки з'являються у другій і третій колонках, це свідчить, що справи на підприємстві йдуть досить погано.

Ковальов В. В. для проведення фундаментальної діагностики запропонував таку дворівневу систему показників [20].

До першої групи відносяться критерії й показники, несприятливі поточні значення або динаміка яких свідчить про можливі в недалекому майбутньому значних фінансових ускладнень. До них відносяться:

- суттєві втрати від основної діяльності, що повторюються;
- перевищення критичного рівня простроченої кредиторської заборгованості;
- надмірне використання короткострокових позичкових коштів у якості джерел фінансування довгострокових вкладень;
- стійко низькі значення коефіцієнтів ліквідності;
- хронічний дефіцит оборотних коштів;
- частка позичкових коштів у загальній сумі джерел, що стійко зростає до небезпечного рівня;
- неправильна реінвестиційна політика;
- перевищення розміру позичкових коштів у порівнянні з встановленими лімітами;
- хронічне невиконання зобов'язань перед інвесторами, кредиторами і акціонерами;
- висока питома вага простроченої дебіторської заборгованості;
- наявність наднормативних і залежаних товарів і виробничих запасів;
- погіршення відносин з установами банківської системи;
- вимушене використання нових джерел фінансових ресурсів на відносно не вигідних умовах;
- застосування у виробничому процесі обладнання з термінами, що закінчилися;
- потенційні втрати довгострокових контрактів;
- несприятливі зміни в портфелі замовлень.

До другої групи входять критерії й показники, несприятливі значення яких не дають підстав розглядати поточний фінансовий стан як критичний. Разом з тим, вони вказують, за певних умов чи неприйнятті дійових заходів ситуація може суттєво погіршитися. До них відносяться:

- втрата ключових співробітників апарату управління;
- вимушені зупинки, а також порушення виробничо-технологічного процесу;
- недостатня диверсифікація діяльності;
- необґрунтована ставка на прогнозовану успішність і прибутковість нового проекту;
- участь підприємства в судових тяганинах з непередбаченим наслідком;
- втрата ключових контрагентів;
- недооцінка технічного і технологічного обладнання;
- неефективні довгострокові угоди;
- політичний ризик, пов'язаний у цілому чи його ключовими підрозділами.

Для суб'єктів діагностики недостатньо лише розрахувати значення показників фінансового стану, зокрема, ліквідності. Вагомості набуває вміння інтерпретувати ситуацію й оцінити параметри існуючого фінансового стану, тобто його тип, що необхідно для прийняття рішення про розробку переліку заходів.

ВИСНОВКИ

Діагностика фінансового стану підприємств дозволяє виявити фінансову хворобу, що зароджується. Механізм такої діагностики включає експрес- і фундаментальну діагностику. Перша на ранній стадії по «слабких сигналах» (симптомах) виявляє порушення пропорцій у фазах циклу кругообігу капіталу на підприємстві, а друга –

встановлює причини цих порушень. Спільне використання експрес- і фундаментальної діагностики дозволяє комплексно здійснювати моніторинг фінансового стану підприємства і приймати ефективні управлінські рішення з виявлення й усунення порушення в пропорціях руху фінансового капіталу.

Механізм діагностики повинен ґрунтуватися на аналізі й управлінні системокомплексами (незалежність, ліквідність, прибутковість, оборотність), що характеризують фінансовий стан підприємства. Для цього фінансовим менеджерам доцільно використовувати класифікатор видів фінансової хвороби, її симптомів та причин виникнення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузьмін О. Є. Нормативно-критеріальне забезпечення діагностики фінансового стану підприємства / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник // *Фінанси України*. — 2010. — № 8. — С. 105—114.
2. Мельник О. Г. Методичні положення з аналізування систем діагностики діяльності машинобудівних підприємств / О. Г. Мельник // *Економічний простір*. — 2010. — № 34. — С. 196—209.
3. Москаленко В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа діагностики його банкрутства / В. П. Москаленко, О. Л. Пластун // *Актуальні проблеми економіки*. — 2006. — № 6. — С. 180—192.
4. Сметанюк О. А. Діагностика фінансового стану підприємства в системі антикризового управління : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / О. А. Сметанюк. — Хмельницький, 2006. — 20 с.
5. Приймак С. В. Діагностика фінансового стану підприємства в системі контролінгу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08. «Гроші, фінанси і кредит» / С. В. Приймак. — Київ, 2007. — 20 с.
6. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації. — Наказ Мін-ва фінансів України, Фонду держ. майна України. — 26.01.2001 р. — № 49/121.
7. Методичні рекомендації по організації та проведенню балансових комісій на підприємствах, що належать до сфери управління, та в підгалузях Міністерства транспорту України. — Наказ Мін-ва транспорту України. — 28.03.2003 р. — № 249.
8. Порядок складання, затвердження та контролю виконання фінансових планів державних підприємств, акціонерних, холдингових компаній та інших суб'єктів господарювання, у статутному фонді яких більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належать державі, та їх дочірніх підприємств. — Наказ Мін-ва економіки України. — 21.06.2005 р. — № 173.
9. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. — Наказ Мін-ва економіки України. — 19.01.2006 р. — № 14.
10. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки. — Наказ Мін-ва фінансів України. — 14.02.2006 р. — № 170.
11. Методичні рекомендації щодо встановлення загрози виникнення податкового боргу та проведення аналізу фінансового стану підприємств, які звертаються до органів ДПС для розстрочення (відстрочення) податкових зобов'язань. — Наказ державної податкової адміністрації України. — 11.02.2010 р. — № 72.
12. Градов А. П. Стратегия и тактика антикризисного управления фирмой / А. П. Градов, В. И. Кузин. — СПб. : Специальная литература, 2006. — 511 с.
13. Данилочкіна Н. Г. Контролінг как инструмент управления предприятием / Н. Г. Данилочкіна. — М. : Изд. объедин. "ЮНИТИ", 2002. — 279 с.
14. Кизим М. О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія / М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко. — Х. : Вид. Дім «НЖЕК», 2003. — 144 с.
15. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы : [учеб. пособ.] / Б. Коласс ; [пер. с франц. под ред. проф. Я. В. Соколова]. — М. : Финансы, ЮНИТИ, 1997. — 576 с.
16. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : [учеб. курс] / И. А. Бланк. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. — 656 с.

17. Подольська В. О. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / В. О. Подольська, О. В. Яріш. — К. : Центр навчальної літератури, 2007. — 488 с.
18. Бородин К. В. Комплексные методы финансовой диагностики / К. В. Бородин. — Воронеж : ВГТУ, 2002. — 183 с.
19. Савчук В. П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент / В. П. Савчук. — [3-е изд.] — К. : Companion Group, 2008. — 880 с.
20. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент / В. В. Ковалев. — М. : Финансы и статистика, 1999. — 768 с.

REFERENCES

1. Kuz'min, O.Ye. and Mel'nik, O.G. (2010), "Regulatory criterial ensuring of the diagnosis financial condition of the company", *Finansi Ukrainy*, vol. 8, pp. 105-114.
2. Mel'nik, O.G. (2010), "Methodical provision of analysis of systems diagnosis of machine-building enterprises", *Ekonomichnij prostir*, vol. 34, pp. 196-209.
3. Moskalenko, V.P. and Plastun, O.L. (2006), "A comprehensive assessment of the financial condition of the company as a base his diagnosis bankruptcy", *Aktual'ni problemi ekonomiki*. vol. 6, pp. 180-192.
4. Smetanjuk, O.A. (2006), "The diagnosis financial condition of the enterprise in system crisis management", Thesis abstract for Cand. Sc. (Economics), 08.06.01, Khmel'nitsky National University, Khmel'nitsk, Ukraine.
5. Prijmak, S.V. (2007), "The diagnosis financial condition of the company in system controlling", Thesis abstract for Cand. Sc. (Economics), 08.00.08, Institute for economy and programming NAS Ukraine, Kiev, Ukraine.
6. *Polozhennja pro porjadok zdijsnennja analizu finansovogo stanu pidpriemstv, shho pidljagajut' privatizacii* [Regulation for analyzing the financial situation of enterprises to be privatized], Nakaz Ministerstva finansiv Ukraïni i Fondu derzhavnogo majna Ukraïni, 26.01.2001, № 49/121.
7. *Metodichni rekomendacii po organizacii ta provedennju balansovih komisij na pidpriemstvah, shho nalezhat' do sferi upravlinnja, ta v pidgaluzjah Ministerstva transportu Ukraïni* [Guidelines on the organization and carrying out of balance fees on enterprises, which are under control, and the Ministry of Transport of Ukraine sub], Nakaz Ministerstva transportu Ukraïni, 28.03.2003, № 249.
8. *Porjadok skladannja, zatverdzhennja ta kontrolju vikonannja finansovogo planu derzhavnogo komercijnogo ta kazennogo pidpriemstva, u statutnomu fondi jakogo bil'she 50% akcij (chastok, paiv) nalezhit' derzhavi* [Procedure for preparation, approval, and monitoring of the financial plan of government, commercial and state enterprises, in the share capital of which more than 50% of shares owned by the state], Nakaz Ministerstva ekonomiki Ukraïni, 21.06.2006, № 173.
9. *Metodichni rekomendacii shhodo vijavlennja oznak neplatospromozhnosti pidpriemstva ta oznak dij z prihovuvannja bankrutstva, fiktivnogo bankrutstva chi dovedennja do bankrutstva* [Guidelines to identify the signs and symptoms of enterprise insolvency action concealing bankruptcy fraudulent bankruptcy or bankruptcy], Nakaz Ministerstva ekonomiki Ukraïni, 19.01.2006, № 14.
10. *Metodika analizu finansovo-gospodars'koï dij'al'nosti pidpriemstv derzhavnogo sektoru ekonomiki* [Methods of analysis of financial and economic activity of the public sector], Nakaz Ministerstva finansiv Ukraïni, 14.02.2006, № 170.
11. *Metodichni rekomendacii shhodo vstanovlennja zagrozi viniknennja podatkovogo borgu ta provedennja analizu finansovogo stanu pidpriemstv, jaki zvertajut'sja do organiv DPS dlja rozstrochennja (vidstrochennja) podatkovih zobov'jazan'* [Methodical recommendations for the establishment of the threat of tax debt and analysis of financial condition of enterprises are turning to agencies for STS installment (postponement) tax liabilities], Nakaz derzhavnoï podatkovoi administracii Ukraïni, № 72, 11.02.2010.
12. Gradov, A.P. and Kuzin, V.I. (2006), *Strategija i taktika antikrizisnogo upravlennja firmoj* [Strategy and tactics of antirecessionary management of the company], Special'naja literatura, St. Petersburg, Russia.
13. Danilochkina, N.G. (2002), *Kontrolling kak instrument upravlennja predprijatijem* [Controlling as management instrument of enterprise], Izdatel'skoe obedinenie "JuNITI", Moscow, Russia.
14. Kizim, M.O., Zabrods'kij, V.A. and Zinchenko, V.A. (2003), *Ocinka i diagnostika finansovoi stijkosti pidpriemstva* [Assessment and diagnosis of financial stability of the enterprise], Vidavnicij Dim «INZhEK», Kharkov, Ukraine.
15. Kolass, B. (1997), *Upravlennje finansovoj dejatel'nost'ju predprijatija. Problemy, koncepcii i metody*: [učebn. posobie], Translate by prof. Sokolova Ja.V., Finansy, JuNITI, Moscow, Russia.
16. Blank, I.A. (2004), *Finansovyj menedzhment* [Financial management], Jel'ga, Nika-Centr, Kiev, Ukraine.

17. Podol's'ka, V.O. and Jarish, O.V. (2007), *Finansovij analiz* [Financial analysis], Centr navchal'noi literaturi, Kiev, Ukraine.
18. Borodkin, K.V. (2002), *Kompleksnye metody finansovoj diagnostiki* [Complex methods of financial diagnostics], VGTU, Voronezh, Russia.
19. Savchuk, V.P. (2008), *Prakticheskaja jenciklopedija. Finansovij menedzhment* [Practice encyclopedia. Financial management], Companion Group, Kiev, Ukraine.
20. Kovalev, V.V. (1999), *Vvedenie v finansovij menedzhment* [Introduction to financial management], Finansy i statistika, Moscow, Russia.

УДК 338.2:339.924

МЕХАНІЗМ ПЛАНУВАННЯ СИНЕРГІЇ ПРИ СЛИЯННЯХ І ПОГЛОЩЕННЯХ В ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІЧЕСКИХ ОБ'ЄКТІВ

Левицький С.І., д.е.н., професор, Фрунзе І.А., к.е.н., докторант

*Донецький національний університет
Україна, 83000, м. Донецьк, ул. Університетська, 24*

s.levytskyi@donnu.edu.ua

В настоящий момент актуальной является проблема оценки экономической эффективности интеграции предприятий в рамках технологических цепочек, финансовых структур, логистических систем и пр. Это особенно важно для национальной экономики и требует создания таких интегрированных структур, которые были бы способны обеспечить рост производства, приток инвестиций, а также повышение конкурентоспособности украинской продукции на мировых рынках. Поскольку функционирование экономических систем связано со сложными видами взаимодействия их элементов, процессы интеграции экономических объектов преследуют основную цель – достижение синергетического эффекта взаимодействия активов. В большинстве научных работ, посвященных проблеме слияний и поглощений, интеграция рассматривается вне единого контекста, что приводит к отсутствию целостного подхода к рассмотрению подобных процессов для экономических объектов. В статье рассматриваются вопросы интеграции экономических объектов, целью которой является достижение синергетического эффекта от взаимодополняющего действия их активов, совокупная величина которого превышает обособленные результаты функционирования. В свою очередь оценка эффективности интеграции экономических объектов связана с анализом результатов работы отдельных участников объединения, общего результата функционирования интегрированного объединения, динамики денежных потоков взаимодействия элементов интегрированной структуры. Показано, что применение системного подхода к исследованию интеграции эффективности экономических объектов для проектирования управленческих решений позволяет максимально точно анализировать результаты взаимодействия хозяйствующих субъектов в рамках единой интегрированной структуры. Предложен механизм планирования, разработанный на основе концептуального описания результатов функционирования интегрированного объединения, которое является ключевым результатом процесса слияний и поглощений.

Ключевые слова: механизм планирования, слияние и поглощение, интеграция, экономический объект.

Левицький С.І., Фрунзе І.А. МЕХАНІЗМ ПЛАНУВАННЯ СИНЕРГІЇ ПРИ СЛИЯННЯХ ТА ПОГЛОЩЕННЯХ У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ / *Донецький національний університет, Україна*

У теперішній час досить актуальною є проблема оцінки економічної ефективності інтеграції підприємств у рамках технологічних ланцюжків, фінансових структур, логістичних систем та ін. Це особливо важливо для національної економіки і вимагає створення таких інтегрованих структур, які були б здатні забезпечити зростання виробництва, надходження інвестицій, а також підвищення конкурентоспроможності української продукції на світових ринках. Оскільки функціонування економічних систем пов'язане зі складними видами взаємодії їх елементів, процеси інтеграції економічних об'єктів переслідують основну мету – досягнення синергетичного ефекту взаємодії активів. У більшості наукових праць, присвячених проблемі злиттів та